

○ sărbătoare pentru melomani

În cronică evenimentelor culturii noastre, cea de-a IX-a ediție a Festivalului internațional „George Enescu”, consacrată centenarului marelui artist, s-a dovedit cel mai de seamă moment al aniversării, și acest fapt s-a vădit pe toate coordonatele organizării și desfășurării ei. Timp de aproape două săptămâni, Bucureștiul de septembrie și-a împletit rezonanțele calde ale toamnei cu acordurile luminoase ale muzicii, într-o vibrație căreia mulți i-au simțit frumusețea și tonicitatea. Greu de hotărât, pentru un meloman pasionat, la care dintre concerte sau spectacole să participe: nu mai puțin greu de consemnat toate impresiile de cronicar, fără a omite ceva prețios în ierarhizarea evenimentelor. Încercarea de față reține doar câteva dintre cele mai semnificative, așa cum s-au gravat în memoria unui critic, care, se presupune, este și meloman.

Muzica de cameră, domeniu predilect al lui Enescu, ca și recitalul instrumental, ne-au oferit câteva programe memorabile. Să ne gândim la excelenta formă a cvartetului ieșean „Voces”, actualmente cea mai valoroasă formație românească de acest fel, ca și la concertul cvartetului francez „Bernède”, ambele prezentând publicului partituri enesciene. Recitalurile, ca și prezențele solistice, au polarizat interesul multora dintre cei ce-și rememorează edițiile în care se desfășuraseră și competiții de interpretare. De fapt, cițiva dintre soliști poartă semnul distinctiv al acestui premiu Enescu — Li Mingqiang, artist pe care l-am revăzut și ne-a entuziasmat la fel ca acum două decenii, Valentin Gheorghiu, egal cu el însuși în *Concertul* de Schumann, Radu Lupu, realizator al unui antologic recital Schubert, Dan Grigore, partener de elită al violonistului Petru Csaba. Li se adaugă, dintre pianisti, francezii Jean Joel Thiollier, Georges Pludermacher, dintre violoniști, sovieticul Vladimir Spivakov — strălucitor și plin de temperament —, precum și artistul poporului Ion Voicu, dând o atrăgătoare versiune interpretativă a *Concertului nr. 1* de Max Bruch (și al unui original opus închinat sărbătoritului, cîntat în primă audție absolută — *Omăgiu lui Enescu*). În dialog cu asemenea interpreți, orchestrele românești — Filarmonicile din București, Iași, Timișoara, formațiile artistice ale Radioteleviziunii —, precum și Filarmonica din Dresda, au contribuit la consolidarea aspectului spectacular al

serilor festivalului, adăugînd paginilor concertante, cîteva importante opusuri enesciene (pentru prima dată, *Simfonia a V-a* și poemul simfonic neterminat *Vocile naturii*), opere românești de valoare deosebită (cum ar fi *Simfonia a II-a „Opus Dacicus”* de Ștefan Niculescu) și muzică din literatura universală (Mahler, Bartok, Strauss). Menționînd ansamblurile, trebuie consemnat și nivelul interpretativ remarcabil al prezențelor dirijorale străine (Emil Ceakarov din Bulgaria, Isaak Karabdcweschy din Brazilia, Herbert Kegeł din R. D. Germană) și românești (Iosif Conta, Mircea Cristescu, Remus Georgescu, Emil Simon, Ion Baciu), stabilind, fără îndoială, acel climat de care are nevoie un festival de asemenea anvergură.

Teatrul muzical — prin operă, balet — a conferit o nuanță aparte acestei ediții, aducînd în prim-plan aspecte extrem de variate ale artei spectacolului. Cea mai interesantă prezență a fost, neîndoios, Teatrul Mare Academic de Stat al U.R.S.S., pentru prima dată susținînd spectacole de operă la București. Această întîlnire cu publicul nostru s-a desfășurat prin intermediul muzicii romantice ruse, purtînd semnături celebre — Ceikovskij (*Dama de pică, Iolanta*) și Rimski-Korsakov (*Mozart și Salieri*). Impresiile lăsate de aceste spectacole — cărora li se adaugă și un concert vocal-instrumental — apar legate de cîteva trăsături caracteristice pentru celebrele producții ale teatrului moscovit. În primul rînd, unitatea de nivel a interpretării muzicale — voci, cor și orchestră —, cu artiști de primă categorie. Împărțirea responsabilităților între regizor și dirijor este pilduitoare, căci, actoricește, toți participanții la spectacol urmează o linie clar determinată și cu justificări evidente în profunzimea partiturii; pe de altă parte, desfășurarea scenică este atît de puternic impulsionată de dirijor, încît impresia finală pare să fie cea a exprimării spontane a unei singure voințe (mal ales în cazul dirijorului Iuri Simonov). Libertatea totală pe care o lasă interpretului o asemenea dublă coordonare aparține miraculoasei măiestrii a Teatrului Mare, pentru care fiecare spectacol este, parcă, premiera. În plus, ca amintire a celor văzute și auzite, se cuvine subliniată fermitatea cu care s-a creat climatul specific romantismului, prin frazare muzicală, amploare sonoră și, nu în ultimul rînd, prin grandooarea vizuunii scenografice, al cărei fast desfide simplificările excesive, existente adesea în opera contemporană.

Desigur, agenda lirică a fost mult mai bogată — pe scena Operei Române s-au reluat *Hamlet* de Pascal Bentoiu, *Noaptea furtunoasă* de Paul Constantinescu,

alături de titluri din repertoriul curent, ca *Tannhäuser* de Wagner și *Tosca* de Puccini. Evenimentul a fost mai puțin prezent aici, în raport cu cele două variante ale capodoperei enesciene *Oedip*. Dacă spectacolul bucureștean îl cunoaștem (chiar cu ridicurea unei montări puțin prea obosite), varianta propusă de Ion Băciu, la pupitrul Filarmonicii „Moldova” și în colaborare cu corurile Operei și Filarmonicii din Iași, ni s-a părut mult superioară interpretativ, mult mai aproape de idealul compozitorului („...simfonică, este titlul pe care îl revendic pentru această operă” — notase autorul). În rolul titular l-am regăsit pe acel unic David Ohanesian, aplaudat și pe scena Operei Române. Restul distribuției a reunit cîntăreți din mai multe centre românești. Un plus de atractivitate s-a obținut prin colaborarea cu ansamblul „Eurythmeum” din Stuttgart, pentru diversitatea plasticii, în cadrul unui concert-spectacol.

Fățã de numărul reprezentațiilor coregrafice, impresiile ar trebui să fie cît mai

selective; ne rezumăm a menționa două realizări noi — premiera cu *La piață* de Jora pe scena Operei Române (coregraf, Ion Tugearu) și *Miorița* de Carmen Petra Basacopol, în interpretarea Baletului clasic și contemporan (coregraf, Oleg Danovschi). Au mai fost prezenți cîțiva oaspeți (din Anglia, Cuba), care au adăugat o lărgire a spectrului stilistic la ceea ce ne oferiseră ansamblul american „Lar Lubovitch” și cel ungar „Sopianae”. Acestora, ca și unor formații oarecum mai exotice — flamenco cu „Maria Rosa” din Spania, cîntece cu „Maria Farandouri” din Grecia — le-a revenit meritul de a diversifica paleta de modalități artistice reunite în festival. Important apare însă faptul semnalat la începutul acestor rînduri: modul în care toți cei prezenți la această sărbătoare și-au închinat efortul și afecțiunea unui gest omagial, pornit, așa cum îi plăcea lui George Enescu să spună: „...din inimă, pentru a se adresa inimii”.

Grigore CONSTANTINESCU

„Rampa”, acum 50 de ani octombrie 1931

Nicu Bălățeanu privește cu nostalgie spre fracul pieselor de salon, care-i aduseseră celebritatea. Se consolează repede însă, într-un rol de profundă vibrație scenică — Răzvan, din drama lui Hasdeu. Este capul de serie al rolurilor „mari”. ● Un alt purtător impecabil al costumului de seară, Aurel Munteanu, fost societar la Naționalul ieșean, debutează în revistă, la „Alhambra”. Ion Vasilescu colaborează fericit cu actorul care încîntase Iașii și în operetă. ● O tripletă „de aur” la Teatrului Ventura — Ion Manolescu, Aura Buzescu, George Vraca — actualizează o melodramă din alte vremi, *Hoțul de Bernstein*. ● Se retrage din teatru („limită de vîrstă” ?!) Nae Soreanu, profesor la Conservator și societar cu răsunătoare succese. Politicoasă, „Rampa” îi la un interviu,

îl pozează și ne amintește rolurile „bătrînului”, pe care... îl vom afla pe scenă și peste zece ani, la teatrul Mariei Filotti! ● Știrea că Puiu Iancovescu va juca într-o dramoletă pariziană rolul... țarului Petru face deliciul cafenelei. Țarina este coana Lucica Bulandra, care va veghea cu strășnicie ca „țarul” să nu dispară în seara premierei (cum se întîmplase la piesa lui Eftimiu, *Omul care a văzut moartea!*) ● Mistere literare nedelegate nici pînă azi: „Rampa” anunță că Arghezi scrie romanul *Melania* (să fie *Lina*, tipărit în 1942?), iar Mihail Sadoveanu, un roman cu subiect din viața politică (?) ● Gogu Ciprian va da în curînd un regat pentru un cal... Numai că (ne-o spune el, în memorii) regizorul Soare Z. Soare va mai pregăti un interpret pentru Ri-

chard. Eternele lucrături de culise. Urmarea? După ce și-a înecat amarul în turburelul abia ieșit din zăcători, nenea Gogu a uitat lumea prin... ferocitatea interpretării (tot din sursa amintirilor sale). ● Ce creație trebuie să fi făcut Ion Manu în Rică Venturiano, distribuit de regizorul care nu greșește, meșterul Gusty! (Vi-l mai amintiți, acum... 30 de ani, în Dandanache?) ● Ion Marin Sadoveanu conferențiază la Național despre „Mistere, farse și teatrul medieval”. Cărturarul se pregătește pentru o „istorie universală a dramei și teatrului” (din nefericire pentru cultura noastră, neterminată). ● După cîteva decenii de la premiera românească, Paul Gusty reia *Azilul de noapte*, cu o nouă distribuție, nu mai puțin celebră ca aceea în care Notara era Luca Pribeagul: N. Bălățeanu, G. Calboreanu, R. Bulfinski, G. Ciprian, I. Manu, Ana Luca, Natașa Alexandra... ●

I. N.